

Ordförande Sture Fjäder på Akavas förbundsmöte 17.5.2022

Det aktuella samhälls- och arbetsmarknadspolitiska läget

Bästa deltagare i förbundsmötet!

Rysslands anfallskrig mot Ukraina har skakat om utrikes- och säkerhetspolitiken i grunden. Kontinentalplattorna är i rörelse.

I Finland har man snabbt skridit till verket. Vi har sökt säkerhetslösningar hos den referensgrupp dit vi alltid hört – i väst. Förvarsalliansen Nato garanterar säkerheten för de västliga demokratierna. Också Europeiska unionen står enade bakom särskilt utfärdandet av sanktioner.

Vår statsledning, i synnerhet republikens president Sauli Niinistö, förtjänar ett stort tack. Presidenten och statsministern tillkännagav sin positiva ståndpunkt gällande Finlands Natomedlemskap i torsdags. Alla partier har slagit fast sin säkerhetspolitiska linje, senast socialdemokraterna förra veckoslutet. I söndags fattade presidenten och statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskott beslutet att ansöka om medlemskap i Nato.

Riksdagen har behandlat den säkerhetspolitiska redogörelsen noggrant men i rask takt. Beslutet att ansöka om medlemskap i Nato fattades på grund av en ytterligare, ganska kortfattad redogörelse som gavs på söndagen. I den motiveras varför Finland ansöker om medlemskap i Nato. Riksdagen har behandlat den sedan gårdagen och processen har framskridit snabbt.

Vi har i allt högre grad kunnat framskrida i processen samtidigt som vårt närmaste partnerland Sverige. Sveriges redogörelse färdigställdes i fredags. Republikens president är för närvarande på statsbesök i Sverige.

De säkerhetsbeslut som nu fattas har ett mycket omfattande stöd bland finländarna. I Finland står en ansevärd majoritet bakom Natomedlemskapet. Också näringslivet har tydligt tagit ställning för ett Natomedlemskap.

I slutet av april betonade Akavas styrelse i ett gemensamt ställningstagande att det är viktigt att stärka förutsättningarna för kompetens, tillväxt och säkerhet. Vi i Akava har redan länge velat öka resurserna för den yttre och inre säkerheten – redan långt innan Ryssland anföll Ukraina. Mental resiliens och kriställighet har också stor betydelse. Finlands landrisk bedöms på ett nytt sätt utanför vårt land. Det bästa sättet att öka vår säkerhet är att alliera oss med partnerländer som har samma värderingar.

Nu behöver vi större nationell enighet och samförstånd än på länge. Låt oss också i fortsättningen hålla fast vid våra stabila samhällsförhållanden, vår höga kompetensnivå samt våra förutsättningar för tillväxt och sysselsättning. Här spelar arbetsmarknadsorganisationerna en viktig roll och den uppgiften vill Akava och dess medlemsorganisationer fullgöra.

Otillräckliga sysselsättningsåtgärder

Dia nr 1 (Skuldsättning)

Dia nr 2 (Sysselsättningsgrad enligt utbildningsnivå)

Sanna Marins regering meddelade vid budgetförhandlingarna i höstas att den vidtar sysselsättningsåtgärder i början av innevarande år. Sysselsättningsåtgärdernas stärkande inverkan på de offentliga finanserna uppgick till totalt 110 miljoner euro. Här var det fråga om ett decimalfel, eftersom underskottet eller hållbarhetsunderskottet uppgår till miljarder, inte hundratals miljoner euro. Sysselsättningsåtgärderna innehåller dock en del positiva saker. Regeringen beslutade om euroisering av utkomstskyddet för arbetslösa, vilket när det verkställs innebär att arbetslösas rätt till dagpenning grundar sig på inkomsterna och inte längre på antalet arbetade timmar. Euroiseringen gör det också lättare att införa en kombinerad försäkring.

Som ett led i sysselsättningsåtgärderna beslutade regeringen att börja bereda en revidering av arbetarskyddslagen. Akava har redan tidigare föreslagit en revidering av lagen för att förebygga psykosocial belastning och stödja den psykiska arbetsförmågan. Regeringens beslut var viktigt för att minska sjukfrånvaron och arbetsoförmågan samt förlänga tiden i arbetslivet.

Akava presenterar ”Arbetshälsa leder till sysselsättning ”

Dia nr 3 (Antal personer som avgått med invalidpension)

Dia nr 4 (Kostnaderna för psykisk ohälsa)

En stor satsning för hela Akava-gemenskapen var projektet ”Arbetshälsa leder till sysselsättning” som Akavas styrelse initierade i fjol. Projektet har synliggjort kostnaderna för arbetsoförmåga och vikten av arbetsförmåga. Inom ramen för projektet har det getts förslag på lagstiftningslösningar som främjar arbetshälsa och arbetsförmåga. Projektet lyfte också fram de påtagliga effekter som främjande av arbetshälsa och arbetsförmåga har på ekonomin och sysselsättningen.

Samarbetspartner i projektet var en representativ grupp bestående av landets främsta experter. I projektet deltog Aalto-universitetet, Pensionsskyddscentralen, FPA, Keava, Mieli rf, Sitra, Institutet för hälsa och välfärd och Arbetshälsoinstitutet. Akavas medlemsorganisationer har varit mycket engagerade i projektet. Projektets påverkan och kommunikation grundade sig på forskningsbaserad kunskap. Under projektets gång publicerades sammanlagt 11 Akava Works-utredningar och artiklar.

Projektet kulminerade i ett avslutande evenemang den sista mars. Evenemanget var arbetskrävande och involverade största delen av de anställda på Akavas kontor. Höjdpunkten var öppningsanförandet av republikens president Sauli Niinistö. I anförandet satte han på ett fint sätt problemen med arbetshälsa och arbetsmiljö i kontext av det rådande geopolitiska läget.

Exceptionella ramförhandlingar

Kriget i Ukraina kastade en skugga över de ramförhandlingar som regeringen förde i början av april. Ramförhandlingarna präglades av samförstånd. Under

förhandlingarna fattades beslut om ett undantag från ramen på basis av vilket de ökade utgifterna för försvar, gränssäkerhet och cybersäkerhet ska täckas utanför budgetramen. Det ställningstagande till ramförhandlingarna som Akavas styrelse godkände i början av mars lyfte fram det påtagliga behovet av tilläggsresurser för den inre och yttre säkerheten.

Ett ytterst viktigt säkerhetsbeslut har ännu inte fattats. För soldaternas hälsa och välfärd vore det nödvändigt att revidera lagen om arbetstid inom försvarsmakten.

Regeringens beslut om FUI-satsningar och forskningsfinansieringen till och med överträffade målen i Akavas ställningstagande till ramförhandlingarna. I fråga om ekonomiska FUI-satsningar är vi nu på rätt väg för att öka dem till fyra procent av bruttonationalprodukten fram till 2030. Införandet av ett permanent FUI-skatteincitament är en annan konkret åtgärd för att sätta fart på investeringarna och därigenom också tillväxten och sysselsättningen.

Ett av de positiva besluten under ramförhandlingarna var att Finlands Akademis tidigare nedskärningshotade bevillningsfullmakt för forskningsfinansiering permanent höjs med nästan 150 miljoner euro.

Under ramförhandlingarna var den ekonomiska strukturomvandlingen emellertid inte i fokus. Vi har föreslagit en reform av ramförhandlingen och ansett det vara viktigt att göra upp en konkret plan för att sanera de offentliga finanserna och vända skuldsättningstrenden. Dessa förslag gick emellertid inte vidare i de ramförhandlingar där planen för de offentliga finanserna 2023–2026 fastställdes. Förslagen måste gå vidare till nästa regerings program och åtgärder.

Här finns det två alternativ: aningen höjer vi sysselsättningsgraden till samma nivå som i Sverige och ökar tillväxten med hjälp av marknadsekonomin eller så är vi tvungna att anpassa vår ekonomi under de kommande decennierna. Vi kan inte finansiera välfärden genom skulder. Det här borde vara lika klart för politikerna som det är för oss Akavamedlemmar.

Är det så att också vi finländare måste göra något slags uppoffringar när det är fråga om Rysslands krig i Ukraina? Ukrainarna krigar även för oss.

Förlikningssystemet måste reformeras

Medlingsbudet i arbetstvisten inom kommunsektorn föll i onsdags. Tehy och Super förkastade förlikningsnämndens förslag. Tillsättandet av en förlikningsnämnd var mycket exceptionellt.

Svårigheterna under de senaste arbetsmarknadsförhandlingarna har visat att vi behöver ett nytt förlikningssystem. Systemet borde bättre svara mot behoven i den förändrade omvärlden. Problemen och fördröjningarna i samband med förlikningen skulle kunna lösas om det fanns fler heltidsanställda förlikningsmän och förlikningsförfarandet var mer exakt definierat. Inrättandet av en oberoende ekonomienhet i anslutning till riksförlikningsmannens byrå skulle också förbättra verksamhetsbetingelserna för medling. Reformen av förlikningssystemet borde inledas redan under den här regeringsperioden.

Köpkraften måste tryggas

Dia nr 5 (Löntagarens skattesats på fyra olika lönenivåer i Finland, de övriga nordiska länderna och i Västeuropa)

Enligt Skattebetalarnas Centralförbunds färskas beräkningar har köpkraften i år krympt mer än någonsin under 2000-talet. Här har inflationen en central betydelse. Lönehöjningarna har varit måttliga, men inte inflationen.

Med den nuvarande inflationsutvecklingen finns det skäl att starkt överväga en lättare inkomstbeskattning. Regeringens budgetförhandlingar i månadsskiftet augusti–september måste vara något mer än ett tekniskt möte för den återstående regeringsperioden.

Marins regering måste fatta ett skattebeslut som tryggar köpkraften. Beslutet skulle också stödja den kommande förhandlingsomgången där det fattas beslut om lönerna för det andra året.

Om inflationen i år enligt finansministeriets prognos är fyra procent och den allmänna inkomstnivån ökar med cirka 2,5 procent, sjunker lönernas köpkraft med nuvarande skattegrunder med drygt en procent. För att lönernas köpkraft ska bibehållas på samma nivå krävs det skattelättnader på knappt en procentenhet i alla inkomstklasser.

Bästa deltagare i förbundsmötet,

Vi verkar för en bättre lagstiftning

Under mitt ordförandeskap har vi satsat på påverkan och påverkansnätverk. Akava har rekryterat experter som har såväl sakkunskap som goda nätverk. Utöver dessa finns det också andra som besitter en gedigen sak- eller kommunikationskunskap. Alla har egentligen bådadera.

Verksamhetsfältet för arbetsmarknadens centralorganisationer är under förändring. Till detta bidrar naturligtvis Finlands näringslivs stadgeändring från 2016 vilket innebär att förbundet inte längre fattar heltäckande arbetsmarknadsbeslut, inkomstpolitiska helhetslösningar.

Trepartssystemet håller också annars på att förändras. Här inverkar säkert det minskade antalet medlemmar i förbunden. Akavaförbundens totala medlemsantal följer en rätt svag uppåtgående kurva. Inom en nära framtid är det sannolikt att endast hälften av alla löntagare hör till en löntagarorganisation. Organiseringsgraden sjunker till under 50 procent, vilket kommer att innebära ändringar i trepartssystemet.

Akavas styrelse beslutade i oktober om arbetsfördelningen inom Akavagemenskapen. Centralorganisationens, förhandlingsorganisationernas och medlemsorganisationernas uppgifter omvärderades. Det ansågs att Akavas uppgift i första hand är att påverka lagstiftningen. I arbetsfördelningens dokumentet definierades de prioriterade uppgifter som centralorganisationen i regel sköter på egen hand samt de uppgifter där man utövar påverkan tillsammans med medlemsorganisationerna.

Det bör finnas tillräckliga resurser för påverkan och kommunikation. I oktober beslutade Akavas styrelse också om en ekonomisk färdplan där utvecklingen för

Akavas medlemsavgifter stakades ut för 2022–2024. Akavas resurser måste vara sådana att vi på ett trovärdigt och högklassigt sätt kan vidta åtgärder för att bidra till en bättre lagstiftning.

Trepartssystemet försvagas och ärendena blir i allt större utsträckning en politisk process. Det här innebär att Akavas påverkansarbete och resurser inte bör försvagas utan stärkas. Det är också ett faktum att antalet löntagare som omfattas av arbets- och tjänstekollektivavtal minskar och att de som står utanför avtalet blir allt fler.

Vems talan för vi?

Dia nr 6 (Löntagare som är Akavamedlemmar)

Dia nr 7 (Intjänad arbetslöshetsdagpenning)

Dia nr 8 (Akavamedlemmar i egenskap av finansiärer)

Vi för Akavamedlemmarnas talan, vi för chefernas, experternas och direktörernas samt ensamföretagarnas talan, vi bevakar de högskoleutbildades intressen. Här finns ingen motsättning i att vi samtidigt eftersträvar det som är bäst för samhället i stort. Detsamma gäller också våra mål för regeringsprogrammet.

Riksdagsvalet hålls i april 2023. Inom Akava förbereder vi oss redan för fullt för att påverka regeringsprogrammet. Akavas styrelse har redan tidigare godkänt flera temaprogram. Utgående från dessa nya program har vi sammanställt våra mål för regeringsprogrammet.

Nästa vecka behandlar Akavas styrelse Akavas mål för regeringsprogrammet. Styrelsen godkänner dessa den 6 juni. Redan därpå följande veckoslut tar vi upp dessa mål på tre partiers partimöten. Akavas högsta prioritet är att påverka målen i regeringsprogrammet. Vid sidan av program- och påverkansarbetet stöds denna strävan också av Akavas kommunikation och informationsproduktion, Akava Works.

Kärnan i Akavas mål för regeringsprogrammet är en avsevärt bättre sysselsättning. Det är avgörande för välfärdssamhällets framtid. Det finländska samhället ska vara kompetent, konkurrenskraftigt och tryggt. Alla tas omhand, men samtidigt måste var och en bidra med sin egen insats.

Jag konstaterar detta genom att citera Sveriges statsminister Magdalena Andersson: "Alla friska och vuxna svenskar ska försörja sig själv genom arbete". Det här är idén bakom Sveriges välfärdssamhälle. Jag kan tänka mig att det samma gäller också Finland.

Sunda offentliga finanser skapar trygghet. Vi måste se till att de offentliga finanserna är kriståliga för att ta oss genom kommande kriser. En ansvarsfull ekonomisk politik kräver, som tidigare framkommit, en trovärdig plan för att sanera de offentliga finanserna och stoppa skuldsättningen. Vi får inte lämna en alltför tung börda för dagens unga och kommande generationer. Vi har ingen rätt att själviskt binda upp alla välfärdssamhällets utgifter för flera årtionden framåt i tiden. Det är inte rätt.

Med dessa ord önskar jag er ett trevligt förbundsmöte!